

SIHTUURING
“ILU- JA ISIKUTEENUSTE OSUTAMINE”. “PIIRIPEALSED TEENUSED”.

Tallinn 2012

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
2. Ilusüstid, mesoteraapia	4
2.1. Taustinformatsioon ilusüstidest ja dermafilleritest	4
2.2. Taustainformatsioon mesoteraapiast	5
2.3. Uuringu käigus saadud andmed	5
2.3.1. Üldised tähelepanekud ilusüstide ning mesoteraapia kohta	6
3. Keemiline koorimine	7
3.1.1 Taustinformatsioon keemilisest koorimisest	7
3.2 Uuringu käigus saadud andmed	7
3.2.1. Üldised tähelepanekud keemilise koorimise kohta	7
4. Hammaste valgendamine	8
4.1. Taustinformatsioon hammaste valgendamise kohta	8
4.2. Uuringu käigus saadud andmed	8
4.2.1. Üldised tähelepanekud hammaste valgendamise kohta	8
5. Massaažid	9
5.1. Taustinformatsioon massaažidest	9
5.2. Uuringu käigus saadud andmed	9
5.2.1. Üldised tähelepanekud	10
6. Laserepilatsioon/ fotoepilatsioon	10
6.1. Taustinformatsioon laser- või fotoepilatsioonist	10
6.2. Uuringu käigus saadud andmed ja üldised tähelepanekud	10
7. Tätoveering (sh püsimeik)	10
7.1. Taustinformatsioon tätoveeringust ja selle eemaldamisest	10
7.2. Uuringu käigus saadud andmed ja üldised tähelepanekud	11
8. Muud huvitavad teenused	11
8.1. Taustinformatsioon ning uuringu käigus saadud andmed	11
8.2. Teenused, mis ei olnud sihtuuringus käsitletud kuid omavad tähtsust	12
8.2.1. Solaariumid	12
8.2.2. Papilloomide eemaldamine	12
8.2.3. Keha augustamine	13
8.2.4. Haloteraapia	13
8.2.5. Kalateraapia	13
9. Kokkuvõte	14
10. Järeldused	16
11. Ettepanekud	17
12. Kasutatud kirjandus	18
13. Lisad	19

1. Sissejuhatus

Terviseamet viis 2011 aastal läbi sihtuuringu "Ilu- ja isikuteenuste terviseohutuse hindamine". Sihtuuringu eesmärgiks oli uurida pakutavate ilu- ja isikuteenuste terviseohutust, nn „piiripealsed teenused“ (iluteenus/ raviteenus), mis otseselt ei kuulu sotsiaalministri 20.12.2000. a määruse nr. 86 „Tervisekaitseõuded ilu- ja isikuteenuste osutamisele“ alla ning selgitada välja, kas praegune seadusandlus vajab täiendamist või muutmist ning kui jah, siis mis osas.

Sihtuuringu ülesandeks oli:

- välja selgitada, kas teenuse osutaja teavitab tarbijat eelnevalt protseduuri käigust, vastunäidustustest, võimalikest ohtudest ja selgitada välja teavitamisviisi;
- välja selgitada teenuse pakkuja kvalifikatsioon;
- välja selgitada, milliseid tooteid kasutatakse teenuse osutamisel ning toodete säilitamise tingimused;
- välja selgitada, milliseid seadmeid kasutatakse teenuse osutamisel;
- välja selgitada, kas antud teenust pakutakse ohutult.

Tabel 1 Aasta jooksul külastatud asutuste arv talituste kaupa

Teenus	Põhja talitus	Lõuna talitus	Lääne talitus	Ida talitus
Ilusüstid, mesoteraapia	13 salongi	6 salongi	6 salongi	7 salongi
Keemiline koorimine	12 salongi	11 salongi	5 salongi	4 salongi
Hammaste valgendamine	1 salong	1 salong	0	0
Massaažid-laserepilatsioon	23 salongi	15 salongi	21 salongi	4 salongi
Tätoveerimine ja selle eemaldamine	4 salongi	3 salongi	4 salongi	1 salong
Muud teenused	9 salongi	16 salongi	0	0

2. Ilusüstid, mesoteraapia

2.1. Taustinformatsioon ilusüstidest ja dermafilleritest

Ilusüste tehakse kortsude silendamiseks ning erinevate näoosade täitmiseks. Eksisteerib lai valik fillereid, mida kasutatakse kortsude silendamiseks.

¹Enamik fillereid laguneb ja seejärel väljub organismist. Mõned neist võivad siiski täielikult või osaliselt jääda organismi. Filleri toime kestus ja organismist väljumise protsess oleneb tema komponentidest.

Dermafillereid võib liigitada kolme kategooriasse sõltuvalt aja pikkusest, mille jooksul nad organismi jäävad:

- absorbeeruvad tooted (jäävad kudedesse 3 kuni 6 kuud);
- aeglaselt absorbeeruvad tooted (6 kuud kuni 2 aastat);
- mitteabsorbeeruvad tooted (alaliselt). Sellist tüüpi tooteid ei ole soovitatav kasutada esteetilistel eesmärkidel.

Meditsiiniseadmetena peavad fillerid vastama Euroopa direktiivis 93/42/EMÜ muudetud 2007/47/EÜ toodud nõuetele.

Ilusüste võivad teha ainult spetsialistid, kellel on vastav kvalifikatsioon ning dokumentaalselt tõestatud kompetentsus nii raviks kui ka vajaminevate vahendite kasutamiseks.

Enne protseduuri teostamist peab teenuse osutaja välja selgitama teenuse saaja tervise seisundi, esinenud või esinevad haigused, võimalikud probleemid näopiirkonna närvide või lihastega ja ravimite kasutamise.

Süste tehakse ainult steriilse instrumendiga nii anesteesiata kui ka kohaliku anesteesiaga. Enne süstimist süstimiskohad puhastatakse ning märgistatakse.

Ilusüstide tegemisel on vastunäidustused, millest teenuse osutaja peab alati informeerima teenuse saajat. Vastunäidustuseks võib olla, näiteks ülitundlikkus *Clostridium botulinum*'i neurotoksiini või mõne abiaine suhtes, infektsioon planeeritava süstekohal jts. Botoxi-süste ei tohiks teha, kui patsient on rase või toidab last rinnaga.

Pärast protseduuri võivad esineda kõrvalnähud, millest samuti peab informeerima teenuse saajat. Kõige levinumad võimalikud kõrvalnähud on peavalu, nohu, süsti piirkonna punetus, hematoom. Harva võib esineda granuloom, kui ilusüst on tehtud aeglaselt absorbeeruva tootega.

Afssaps andmete kohaselt kõrvalnähud tekkivad 0,1 - 1% inimestel kellel on tehtud ilusüstid.

Reaktsioon	Kõrvalnähud	Hinnanguline keskmine kestus
Kohene /1-15 päeva)	Hematoom, erüteem (nahapunetus), ödeem (turse)	8 päeva
Pool – hiline (15 päeva kuni 3 kuud)	Infektsioon (juhul, kui steriilsuse tingimused ei olnud tagatud) Nekroos Akuutne põletik	1-6 kuud
Hiline (3-24 kuud)	Allergia, erüteem	1-2 kuud

¹ Afssaps Topical Report „Injectable products to fill wrinkles“

	Pigmentatsioon	
Hiline (harva) (> 3 kuud-x aastat)	Granuloom	X kuud- alaline

Terviseameti poolt läbiviidud uuringu käigus on ilusalongides enamasti kohatud Restylane preparaadiga. Kolmel korral avastati ka Botoxi kasutamist.

Botox on retseptiravim ühekordseks kasutamiseks. Botoxi tuleb hoida külmkapis (2°C...8°C) või sügavkülmas ($\leq -5^{\circ}\text{C}$).

Pärast süstelahuse valmistamist on soovitatav lahuse viivitamatu kasutamine, kuigi on näidatud ka selle stabiilsust 24 tunni jooksul temperatuuril 2...8 °C.

Kasutamata jäänud lahus tuleb hävitada, seejuures hävitamise protsessil on teatud reeglid (Ohutuks hävitamiseks tuleb kasutamata jäänud viaalid vähese veega lahustada ning autoklaavida. Kasutatud viaalid, süstlad, lekked jne tuleb autoklaavida või siis botoxi ülejäägid inaktiveerida kasutades lahjendatud hüpokloriti lahust (0,5%) 5 minuti jooksul).

Botoxit ei tohi kasutada pärast kõlblikkusaega, mis on märgitud pakendil.

Botoxit võivad patsientidele manustada ainult spetsialistid, kellel on vastav kvalifikatsioon ning dokumentaalselt tõestatud kompetentsus raviks ning vajaminevate vahendite kasutamiseks.

Restylane on läbipaistev steriilne geel, mis koosneb stabiliseeritud hüaluroonhapest.

See on IIB klassi meditsiiniseade, mis on mõeldud ainult professionaalseks kasutamiseks.

Tegemist on eeltäidetud süstlaga.

Restylane käitlemine, hoidmine ning hävitamine peab vastama tootjapoolsetele juhenditele.

Enne Restylane süsti tegemist tuleb veenduda, et pakendi steriilsus on säilinud.

2.2. Taustainformatsioon mesoteraapiast

Kirjanduse järgi on mesoteraapia protseduur, mis aitab võidelda eelkõige tselluliidi, ülekaalulisuse ja vananeva naha korrigeerimisega kirurgiliselt sekkumata. Protseduuri käigus viiakse väikeste süstlatorgetega naha sisse teatud toimeained, mis aitavad võidelda erinevate probleemidega.

Mesoteraapias kasutatakse "kokteileid", koosnevad ainetest, mida leidub kehas ka loomulikult kujul. Nende hulka kuuluvad aminohapped, koeensüümid, vitamiinid, hüaluroonhape, mineraalained ja nukleiinhapped. Toimeained valitakse välja vastavalt patsiendi probleemile ning „kokteili“ koostise otsustab teenuse osutaja.

Kasutatavaid aineid tuleb säilitada vastavalt kasutusjuhendile.

Mesoteraapia protseduuri tegemiseks kasutatakse lisaks süstaldele ka spetsiaalseid aparate ehk dermarulle. Dermarullid on erinevate nõelte pikkustega ja need valitakse vastavalt vajadusele.

2.3. Uuringu käigus saadud andmed

Kokku oli kontrollitud 29 asutust, kus tehakse kosmeetilisi ilusüste ja mesoteraapiat.

Sihtuuringu käigus selgus, et ilusüstide ja mesoteraapia teostamiseks on teenuse osutajatel kasutusel lai valik dermafilleid ning erineva koostisega kokteile. Külalastatud salongides kasutatavate ainete loetelu on toodud tabelis (Tabel 2). Preparaatide säilitamistingimusi enamasti järgitakse (ühes salongis rikuti Botoxi säilitamistingimusi). Mõnedes salongides ei hoita kohapeal mesoteraapias kasutatavaid aineid, neid tellitakse vajadusel ning seega polnud võimalik kõlblikkusaega välja selgitada.

Süstimiskohtade märgistamiseks kasutatakse kosmeetilist pliiatsit. Paljudes salongides pliiatseid ei kasutata üldse.

Kui kasutatakse süstlaid, siis need on ühekordsed.

Küsitatud teenuse osutajatelt saadud informatsiooni kohaselt on mesoteraapia pakkujatel igale kliendile ettenähtud eraldi mesorull/ dermarull.

Informatsioon vastunäidustuste või tüsistuste kohta on tavaliselt kättesaadav kohapeal paber kandjal infolehtedelt või kodulehtedelt. Salongides on olemas kliendilehed, kuhu vajadusel fikseeritakse kõrvalnähud ja tüsistused. Osa teenuse osutajaid teavitab kliente vastunäidustustest ning tüsistustest üksnes suuliselt. Samas on salonge, kus võimalikest tüsistustest ja vastunäidustustest üldse ei räägita, puuduvad kliendikaardid ja tervislikku seisundit ei dokumenteerita.

2.3.1. Üldised tähelepanekud ilusüstide ning mesoteraapia kohta

1. Kontrollitud 29 salongist tegeleb ilusüstide ja mesoteraapiaga 10 tervishoiuteenuse osutajat, nendest neljal on Terviseameti tervishoiuteenuse osutajate (edaspidi THTO) tegevusluba. 19 salongis tegelevad ilusüstide- ning mesoteraapiaga ainult kosmeetikud, kellel ei ole meditsiinilist haridust.
2. Botoxi kasutati kolmes uuritud salongis. Kaks salongi on registris ning salongi aadressid vastavad THTO registris olevatele andmetele. Nendes salongides on teenust osutavad isikud samuti registris olemas ning töökoha aadress vastab registri andmetele. Üks salong ei ole THTO registris ning teenuse osutav isik on eriala poolest velsker-massöör, keda samuti ei ole THTO registris.
3. Kontrollitud kosmeetiliste ilusüstidega ja mesoteraapiaga tegelevatest asutustest viis on registreeritud THTO registris. Ühes nendest teeb protseduure kosmeetik. Tegevuskoha aadressid vastasid registris toodud andmetele.
4. Ilusüstide ja mesoteraapia valdkonnas jääb lahtiseks küsimus: mis kvalifikatsiooniga peab teenuse osutaja olema, et olla pädev teostama sellist tüüpi teenuseid. Terviseameti seisukoha järgi peaks kõiki nahkaläbivaid/ invasiivseid protseduure teostama meditsiinilise haridusega spetsialist, kellel on vastav kvalifikatsioon ning dokumentaalselt tõestatud kompetentsus nii raviks kui ka vajaminevate vahendite kasutamiseks, sest tegemist on injektsioonse kontuurplastikaga, mis jääb ilukirurgilise lõikuse ja kosmeetilise protseduuri vahele. Protseuur eeldab meditsiinilisi teadmisi naha ehitusest, näo ja kaela anatoomiast. Antud küsimus vajab täpsemat reguleerimist seadusandluses.
5. Sihtuuringu käigus avastati, et ilusüstide puhul jääb mõnikord peale protseduuri teostamist osa valmislahusest (avatud ampullist) kasutamata. Kasutamata lahuseid hoitakse külmkapis. Ühel korral avastati, et Botoxi jääklahust hoiti külmkapis kuni 2 nädalat 24 tunni asemel mida lubab vastav ravimi infoleht.
6. Tuimestusvahenditeks kasutatakse lidokaiini sisalduvaid preparaate (enamasti emla salv, Marcaine ning Ane stop). Nii nagu Botox, on ka Emla ja Marcaine retseptiravimid, mida kosmeetik, kellel ei ole arstiharidust, ei saa ise osta apteegist. Emla salv omab mitmeid vastunäidustusi ning ei ole registreeritud ravimite registris. Ane stop on samuti ravimpreparaat, mis antud uuringu tulemusena kõrvaldatakse turult.
7. Lahtiseks jääb küsimus, kust saab retseptiravimi (Botox, Emla salv, Ane stop) isik, kes ei ole tervishoiuteenuse osutaja.
8. Kogu uuritud salongidest (29) kolmes hävitatakse kasutamata lahuseid. Uuringus ei käsitletud hävitamisprotseduuri teemat. Antud aspekt vajab eraldi uurimist.
9. Kontrollimise käigus ütlesid kõik teenuseosutajad, et mesoteraapia protseduuri teostamisel on iga kliendile ettenähtud oma rull.

10. Iluteenuste osutamisel peavad kasutusel oleval biotsiidid (desinfitseeriva toimega ained) olema registreeritud Terviseametis (TA). Uuringu käigus avastati 3 desinfitseerivaid aineid (Tabel 3), mis ei ole registreeritud. Leidus ka salonge, kus desinfitseerivate ainete asemel kasutati kosmeetilist vahendit või pesuainet, millega vajaliku efekti saavutamine ei ole võimalik.

3. Keemiline koorimine

3.1.1 Taustinformatsioon keemilisest koorimisest

Keemiline koorimine võib olla pindmine, keskmise sügavusega või sügav.

Naha nõrgemaks keemiliseks koorimiseks kasutatakse peamiselt glükool-, piim-, mandli-, õuna-, sidruni-, viinamarja-, puuvilja- või salitsüülhapet. Keskmise ja tugevam happeskoorimine tehakse trikloroäädikhappe või fenooliga.

Erinevate kirjandusallikate järgi võib kosmeetiku kvalifikatsiooniga teostada ainult pindmist koorimist. Sügavamate koorimisprotseduuride teostamiseks peaks omama arsti haridust (dermatoloog, plastiline kirurg).

Keemilist koorimist ei tohi teha väga põletikulisele nahale, sest vastasel korral võivad põletiku kolded protseduuri käigus mööda nägu laieneda.

3.2 Uuringu käigus saadud andmed

Küllastati 33 salongi, kus tehti keemilist koorimist. Protseduuride käigus kasutatakse väga palju erinevaid tooteid (Tabel 4).

Enamikke preparaate hoitakse toa temperatuuril. Kahes salongis oli kasutusel preparaat, mille säilitamine peaks toimuma jahedas (külmkapis).

Uuring näitas, et keemilisel koorimisel kasutatakse erinevat liiki seadmeid, mis võivad olla ka meditsiiniseadmed ning vajavad professionaalset ettevalmistust (näiteks: ultraheliaparaat ja Rotary Brush näopuhastushari).

Põhiliseks teenuse osutaja kvalifikatsiooniks oli kosmeetik. Neli teenuse osutajat olid registreeritud Terviseametil tervishoiuteenuse osutajate registris. Kolmel neist vastas registreeritud töökoha aadress salongi aadressile. Üks öde, kes oli registreeritud THTO-na, töötas iluteenuse osutajana, kuid töökoha aadress ei vastanud THTO registris olevatele andmetele.

3.2.1 Üldised tähelepanekud keemilise koorimise kohta

1. Kosmeetiku kvalifikatsiooni omaja võib teostada ainult pindmist koorimist. Sügavamate koorimisprotseduuride teostamiseks peaks omama arsti haridust (dermatoloog, plastiline kirurg). Eesti seadusandlusega ei ole antud asjaolu reguleeritud.
2. On salonge, kus ei räägita klientidega võimalikest tüsistustest ja vastunäidustustest, puuduvad kliendikaardid ja tervislikku seisundit ei dokumenteerita. Hetkel ei ole kliendikaartide olemasolu reguleeritud täies ulatuses kuna seaduslik nõue selle kohta kehtib ainult tervishoiuteenuse osutajatele.
3. Koorimisprotseduuride käigus kasutatakse salongides seadmeid, mis võivad kuuluda meditsiiniliste seadmete hulka ning vajavad seetõttu erilist tähelepanu järelevalveorganite poolt.

4. Hammaste valgendamine

4.1. Taustinformatsioon hammaste valgendamisest

Hammaste valgendamine on "pleegitamise protsess", mille käigus emaili ja dentiini tumedamad alad muutuvad heledamaks.

Hammaste valgendamist tehakse reeglina hambaravikabinetis. Valgendamise sobivuse üle otsustab eelkõige hambaarst, arvestades patsiendi suu seisukorda. Arst saab teha ka valgendamisjärgset kontrolli ning avastada võimalikke ebasoodsaid reaktsioone.

Hammaste valgendamist tehakse mitmel viisil:

1. Valgendava geeli kandmine otse hammastele.
2. Laservalgendus.
3. Beyond White e. sinise valgusega hammaste valgendamine.

Valgendava geeli kandmine otse hammastele. Valgendav geel kantakse õhukese kihina hammastele, mille tagajärel tungivad geeli aktiivsed ained (hapnik jm) hammastesse muutes need valgemaks.

Laservalgendus või **Beyond White** e. sinise valgusega hammaste valgendamine. Laseriga ja sinise valgusega valgendamisele eelneb hammaste põhjalik kontroll ning seejärel kaetakse hambad valgendusgeeliga, mida laserkiir või sinine valgus aktiveerib. Kasutatavad laserid/seadmed võivad olla meditsiiniseadmed. Kuna tegemist on elektrilise seadmega, siis peab sellel olema CE märk.

4.2. Uuringu käigus saadud andmed

Üks uuringu eesmärkidest oli selgitada välja, kas ilusalongid tegelevad hammaste valgendamisega või mitte.

Uuringu käigus külastati kahte hammaste valgendamist pakkuvat kohta. Mõlemas kohas olid teenuse osutajateks kosmeetikud, kes ei olnud Terviseameti registris tervishoiuteenuste osutajate nimekirjas. Salongid ei olnud ka THTO registris. Salongides kasutati Beyond White hammaste valgendamisprotseduuri.

Protseduuri teostamisel igemekaitset ei kasutatud.

Enne protseduuri läbiviimist kontrollis patsiendi hammaste seisukorda salongis kosmeetik.

Teenuse osutaja väitel on informatsioon vastunäidustuste ja tüsistuste kohta kättesaadav kliendilehelt.

4.2.1. Üldised tähelepanekud hammaste valgendamise kohta

Eestis müüakse hammaste valgendamiseks kahesuguseid tooteid:

Ühed neist kuuluvad kosmeetikatoodete alla ja peavad vastama kosmeetikatoodetele kehtestatud nõuetele, teisi müüakse kui meditsiiniseadmeid.

Hetkel on lubatud sotsiaalministri 23.02.2007 määruse nr 21 „Nõuded kosmeetikatoodetele ja nende käitlemisele“ kohaselt kasutada hammaste valgendamiseks kosmeetikatooted, mis sisaldavad vesinikperoksiidi (edaspidi H₂O₂) kuni 0,1 %.

Euroopa Liidus toimunud arutelude tulemusena leiti, et ohutuks võib pidada hammaste valgendamiseks või pleegitamiseks selliseid tooteid, mille H₂O₂ sisaldus (või selle vabanemine

nendes toodetes sisalduvatest muudest ühenditest või segudest) jääb vahemikku 0,1% kuni 6 %, kuid seejuures peavad olema täidetud järgmised tingimused:

- 1) tehtud on nõuetekohane kliiniline läbivaatus, et tagada riskitegurite või muude probleemsete suupatoloogiate puudumine;
- 2) kõnealuste toodete kasutamist on piiratud üksnes ettenähtud sageduse ja kestusega. Tingimuste täitmiseks on ette nähtud, et peroksiidi geeli võivad kasutada ainult hambaarstid või nende otsese järelevalve all, kui on tagatud samaväärne ohutustase.

Ülalkirjeldatud nõuded hakkavad kehtima 31. oktoobrist 2012 sotsiaalministri 23.02.2007 määruse nr 21 muudatusega.

Samal ajal on turul tooted hammaste valgendamiseks, mille H₂O₂ sisaldus on väga kõrge (nt üle 20-30%). Neid levitatakse interneti vahendusel. Sageli on sellised tooted tootja poolt määratletud meditsiiniseadmena ja neile on pandud CE märk. Hetkel ei ole H₂O₂ sisaldusega tooted kui meditsiiniseadmed eraldi reguleeritud.

Käesoleva uuringu üldised tähelepanekud on sarnased ilusüstide, mesoteraapia ning keemilise koorimise suhtes tehtud märkustega. Hambavalgendamisvaldkonnas vajab täpsustamist teenuse osutaja kvalifikatsioon, salongi registreering THTO registris, meditsiiniseadmete kasutamine, protseduuris kasutatavad preparaadid ja nende säilitamistingimused.

5. Massaažid

5.1. Taustinformatsioon massaažidest

LPG-vaakummassaaž

Kasutatakse tsellulüüdi ravis, kortsude silendamiseks ja muudel kosmeetilistel eesmärkidel. Tööpõhimõte: rullikud tõstavad vaakumi abil koed üles ning stimuleerivad kas rasvarakkude kiiremat lõhustumist või kollageeni ja elastiini tootmist. LPG massaaži teostatakse LPG aparaadiga läbi spetsiaalse kostüümi või sukapükste.

Kupumassaaž

Kupumassaaž on massaažiliik, kus kasutatakse erinevast materjalist (kumm, silikoon, klaas ja savi) valmistatud ja erineva suurusega kuppe. Kuigi kupud on nn traditsioonilise meditsiini vahend, mis ei ole Eestis seadustega reguleeritud, võivad nad olla meditsiiniseadmetena turule toodud.

Lümfimassaaž

Lümfimassaaž on nahka ja nahaaluseid kudesid mõjutav pindmine massaaž, mis stimuleerib lümfivedeliku voolu ja ergutab jääkainete eemaldamist kehast, lõdvestab ja leevendab lihaspingeid, mõjub hästi tursete, vereringehäirete ja ainevahetushaiguste puhul.

5.2. Uuringu käigus saadud andmed

Erinevaid massaaži teenuse osutamisi kontrolliti 56 salongis.

Uuringu andmed näitavad, et enamuse uuritud massaaži teenuse osutajaid on kvalifikatsioonilt kosmeetikud. Osad teenuseosutajad on tervishoiutöötajad, kellel on olemas ka tegevusluba. Ühes salongis massaaži teeb hambaarsti haridusega ning TA registris olev teenuse osutaja. Viis asutust omab TA registreeringut ning asutuse aadress vastab registris olevatele andmetele. Informatsioon vastunäidustuste kohta on kättesaadav salongide kodulehtedelt või infolehtedelt ja tekkida võivate kõrvalnähtude ja tüsistuste fikseerimiseks on kasutusel kliendilehed.

Kõrvalnähtude ja tüsistuste korral on ettenähtud fikseerimise kord, kuid enamikel juhtudel tüsistusi ei esinenud.

5.2.1. Üldised tähelepanekud

1. Massaažidel on reeglina rida vastunäidustusi, mille tõttu oleks soovitatav enne protseduuri teostamist konsulteerida arstiga või/ja teenuseosutajaga.
2. Massöörid saavad koolitusi interneti- või videopõhiselt, aparatuuri ostes kohapeal ning kasutatavate seadmete juhenditelt.
3. Protseduuride teostamiseks kasutatavad seadmed võivad sagedasti kuuluda meditsiiniliste seadmete hulka; nende ohutuks kasutamiseks on vajalik seadmete regulaarne kontroll ja personali eelnev ettevalmistus.
4. Uuringus ei käsitletud, kuidas ja mille abil toimub seadmete pindade desinfitseerimine. Antud aspekt vajab täiendavat uurimist.

6. Laserepilatsioon/ fotoepilatsioon

6.1. Taustinformatsioon laser- või fotoepilatsioonist

Laserkiir mõjutab esmajoonel valikuliselt karva pigmentainet, hävitades seeläbi karvasibula, kahjustamata ümbritsevaid kudesid. Karvasibula mittefunktsioneerimise tõttu ei saa karv enam kasvada.

Laserepilatsioonis/fotoepilatsioonis kasutatavad seadmed peavad kandma CE märki, kuna tegemist on elektrilise seadmega hoolimata sellest, kas toode on meditsiiniseadmena turule toodud või mitte.

6.2. Uuringu käigus saadud andmed ja üldised tähelepanekud

Uuringusse kaasati 12 epilatsiooniteenuse osutajat, kes olid enamasti kosmeetikud, mõned olid läbinud vastavad koolitused. Üks salong oli registreeritud TA THTO registris ning salongi tegelik aadress vastas registris olevatele andmetele.

Põhilised tähelepanekud olid sarnased eelmistes peatükkides toodutega.

Seadmed protseduuri teostamiseks olid puuduliku märgistusega, teenuse osutajatel oli ebapiisav kvalifikatsioon. Valgusraviaparaadid, mis eelmaldavad karvu (fotoepilatsioon) võivad olla turul kui meditsiiniseadmed.

7. Tätoveering (sh püsimeik)

7.1. Taustinformatsioon tätoveeringust ja selle eemaldamisest

Tätoveering koosneb torkeaukudest, millesse kantakse värviline tint. Väga sügavale tehtud tätoveering võib põhjustada verejooksu.

Tätoveeringuid tehakse masinatega, millel on üks või mitu nõela, mis on ühenduses värvainete topsidega. Tätoveerimisel kasutatavad seadmed ei ole meditsiiniseadmed.

Suurimad ohud, mis kehakaunistamisega võivad kaasneda, on viiruslikud infektsioonid (HIV, B- ja C-hepatiit) ja nahavähk. Arvukate uuringute alusel on tõestatud, et tätoveeritud inimestel on üheksa korda suurem oht nakatuda C-hepatiiti kui neil, kellel tätoveering puudub.

Terviseameti andmetel oli ajavahemikul 2001-2011 Eestis ägeda B-viirushepatiidi haigetel 20 juhul riskifaktoriks tätoveering (ehk oletatav levikutee), mis moodustab 1,6% haigete üldarvust.

Ägeda C-viirushepatiidi haigetel – 26 juhul ehk 2,3% ajavahemikul registreeritud haigete üldarvust.

Samuti võivad värvainetest tekkida allergilised reaktsioonid, näiteks india tindist, sinisest ja punasest tindist. Samuti võivad värvid osutada toksilisteks.

Tätoveeringu eemaldamise kõige levinumaks ja tõhusamaks meetodiks on laserprotseduurid. Kasutatavad laserid peavad kandma CE märki. Suure tõenäosusega on tegemist meditsiiniseadmetega.

7.2. Uuringu käigus saadud andmed ja üldised tähelepanekud

Tätoveerimiseks kasutatavate värvide soetamiseks on kõige levinum viis internet, mis teeb võimatuks nende toodete ohutuse kontrollimise.

Tabel 5 tutvustab uuringu saadud tätoveerimisvärvide andmeteid.

1. Uuringu käigus selgus, et kvalifikatsiooni poolest on osad teenuse osutajad kosmeetikud, kes on läbinud vastava koolituse. Mõned tattoo tegijad on õppinud ametit omal käel (meistrilt meistrile).
2. Teenuse osutajad kasutavad enamikel juhtudel ühekordseid vahendeid. Mõnedes salongides on steriliseerimiseks autoklaavid, kuumutusaparaadid, klaaskuulsterilisaatorid.
3. Desinfitseerivatest ainetest (kokku leitud 10 erinevat) kaks ei ole TA registris (Tabel 6). Uuringu käigus märgiti, et steriliseerimiseks kasutatakse desinfitseerivaid aineid, ühel korral kasutati tavalist seepi. Seega desinfitseerivaid aineid kasutatakse mitteotstarbeliselt, nende abil ei ole võimalik saavutada püstitatud eesmärke (steriilsust).
4. Uuringu käigus avastati, et mõnedes salongides puudus dokumentatsioon aparatuuri kohta (teenuse osutaja arvamusel - isetehtud aparaat).
5. Tätoveeringute eemaldamiseks kasutati sageli laseraparaate, mis tuleks samuti kontrolli alla võtta.
6. Tüsistusi ei fikseerita. Enamasti toimub suuline tagasiside. Ainult kuues salongis eksisteerisid kliendilehed.

8. Muud huvitavad teenused

Sihtuuringu käigus kohati terve rida muid huvitavaid teenused, millele ei ole otseseid nõudeid ning mis võivad kujutada ebaprofessionaalsel käitlemisel potentsiaalset ohtu klientide tervisele.

8.1. Taustinformatsioon ning uuringu käigus saadud andmed

Laialt kasutatakse kehahoolduseks ultraheliaparaate, näiteks **RF-teraapia** - raadiosagedused, naha sügav soojendamine nn „termaaž“ ning kollageeni ja elastiini uuenemine), näo puhastus ultraheliga.

Fototermolüüs (fotonoorendamine): Naha noorendamise protseduuri teostatakse erinevate naha haigusilmingute parandamiseks. Nahanoorendusprotseduuri kasutatakse pinnapealsete pigmentilainete (tedretähnid, päikeseplekid, maksaplekid, hüperpigmentatsioon) ja kapillaarilaiendite (rosaatsea, kuperoosa, erinevad angioomid) eemaldamiseks. Protseduur kiirendab ka armide paranemist, parandab jumet, ravib päikesekahjustatud ja fotovananenud nahka. Naha noorendamine toimub elos-tehnoloogia abil, milles on kombineeritud pulseeriva optilise valguse infrapuna spektri energia ja bi-polaarse raadiolaine energia. Nii optilise kui ka raadiolaine energia suunatakse nahakudedesse kombineeritud impulsina.

Magnetravi, mida reklaamitakse, kui protseduuri, mis aitab vabaneda peapööritustest, peavalust, kuklapiirkonna valudest ja kaelavaludest, südame-veresoonekonna häiretest, allergiast, külmade käte ja jalgade sündroomist, valust põlvedes, käte ja jalgade lihaste nõrkusest vabanemiseks.

Bioptron valgusteraapiat reklaamitakse, kui protseduuri, mis aitab kaasa haavade paranemisele ja kudede taastumisele; Aitab terveneda nahahaigustest, ekseemist, psoriaasist, soolatüügastest ja sammaspoolest; parandab und ja vabastab stressist; ravib allergiaid, herpest, migreene.

Hüdroteraapia on organismi mõjustamine veega ehk vee kasutamine ravi eesmärgil. Vesiravi avaldab mõju mitmete toimetegurite kaudu, sh. mehaaniline ja termiline.

Powershape -kehakontuuride muutmine (*PowerShape*´i puhul on rakendatud mitme erineva tehnoloogia jõud: lipolaser, bi-polaarne raadiolaine (RF) ja vaakummassaaž).

Hapnikuhooldus: Nahk puhastatakse. Vastavalt naha vajadusele nahk kooritakse teemantlihvimise aparaadiga (*Diamond Dermabrasion*-see on mikrokoorimise tehnoloogia, milles kasutatakse looduslikke teemante) ja tehakse krüomassaaž või ultraheli mikromassaaž. Seejärel rikastatakse nahka *Oxynergy Atomizer*´i seadmega (mis toodab ühes minutis kuni 6 liitrit puhast hapnikku), pannakse maski alla ja lõpetuseks kreemitatakse sügavniisutava kreemiga.

Krüoterapia - protseduuri teostatakse vedeldatud lämmastikuga papilloomide ja tünkade eemaldamiseks. Krüoterapiat kasutatakse ka akne, akne armide ja pigmendilaikude ravis.

Ülaltoodud protseduuride uurimisel jäi mitmete seadmete päritolumaa välja selgitamata (puudulik märgistus ja puudulikud dokumendid). Suure tõenäosusega kuuluvad eelpool loetletud protseduuride käigus kasutatavad seadmed meditsiiniseadmete hulka ja nende kasutamine vajab professionaalset ettevalmistust. Arutelu küsimuseks jääb teenuse osutaja kvalifikatsioon. Desinfitseerivatest ainetest ei olnud kõik ained registreeritud biotsiidide registris (Tabel 7).

8.2. Teenused, mida sihtuuringus ei käsitletud, kuid omavad tähtsust

8.2.1. Solaariumid

Solaariumites kasutatakse tavaliselt lampe, mis kiirgavad kordades tugevamalt kui looduslik päike. Seega saab nahk solaariumis lühikese aja jooksul väga suure annuse UV kiirgust. Toimes nahale ei ole erinevust, kas tegemist on loodusliku või kunstliku UV kiirgusega.

Maailma Tervishoiuorganisatsioon (WHO) ei soovita kasutada solaariumit tervist kahjustava toime tõttu kosmeetilisel eesmärgil. WHO soovitude järgi on solaariumi kasutamine näidustatud ainult teatud haiguste raviks.

UV-lampide tööiga on 800 tundi, pärast seda puudub garantii, et lambi spekter jääb tehnilises passis esitatud piiridesse. Seda kontrollitakse tundideloenduri näitude alusel või selle puudumisel peetakse arvestust paber kandjal. Lampide õigeaegne vahetamine on kujunenud omaette probleemiks, kuna uued nõuetekohased ja kontrolldokumentatsiooniga varustatud lambid on suhteliselt kallid.

Solaariumi teenuse õiguslik reguleerimine vajab täiendusi ja muudatusi.

Tänapäeval on raskusi solaariumiteenuste kontrollimisel, eriti just UV-kiirgusdoosi hindamise osas. Tihti puuduvad aparate teenindaval personalil vastav koolitus ja meditsiinalased teadmised. Päevitusseansi pikkust määratakse ühtlaselt, sõltumata nahatüübist, vanusest ja vastunäidustustest.

8.2.2. Papilloomide eemaldamine

On laialt levinud teenuse liik, mis vajab tõhusamat uurimist ning kontrolli. Papilloomide eemaldamiseks kasutatakse laserseadmeid või vedeldatud lämmastiku. Teenuse osutajad ei oma sagedasti meditsiinilist haridust, mille tagajärjel esineb kõrge tõenäosus ajada papilloomid sünnimärkidega segamini. Tulemusena kasvab teenuse saanud isikul pahaloomuliste moodustiste tekke oht.

8.2.3. Keha augustamine

Augustamise ehk *body piercingu* populaarsus on kasvanud viimase kümne aasta jooksul teismeliste hulgas. Augustamist tehakse tavaliselt ilma tuimestuseta – nõel surutakse läbi augustatava kehaosa ja seejärel asetatakse paigale ehe. Võidakse kasutada ka püstoleid, kuid neid on raske steriliseerida ja nad võivad kahjustada nahka.

Suurim *piercinguga* kaasnev oht on haigestuda HIV-i ja B või C hepatiiti, mis levivad inimeselt inimesele vere kaudu. Enamasti tekivad tüsistused ebahügieenilistes tingimustes tehtud kehakaunistustest või korralikult hooldamata haavast. Komplikatsioonide tekke risk on minimaalne, kui täidetakse hügieeninõudeid - iga kliendi jaoks on ühekordne steriilne instrument ja korduvkasutatavad instrumendid peavad olema steriliseeritud.

Tartu Tervishoiu Kõrgkooli tudengite poolt viidi 2010. aastal läbi uuring, mille eesmärgiks oli välja selgitada gümnaasiumiõpilaste teadlikkus tätoveerimisega ja augustamisega kaasnevast ohtudest.

Uuring näitasid, et õpilaste teadlikkus kaasnevatest ohtudest on vähene. Noored ei oska arvata, et tätoveerimisega ja augustamisega levivad samuti haigused ning võivad kaasneda tüsistused. Õpilased hindavad vähe augustajapoolse vastutuse suurust, eriti selle kohta, mis puudutab sterilisatsiooni olulisust nakkushaiguste hepatiidi ja HIV-i leviku vältimiseks. Rohkem tuuakse välja valedest augustamismeetoditest tekkinud mehhaanilisi vigastusi.

8.2.4. Haloteraapia

Meetod põhineb raviseanssidel spetsiaalses soolakambris, kus inimene hingab sisse soolaaerosooli. Imepeen sool hävitab limaskestadel olevad bakterid ja seened, tugevdades samas limaskestadega seotud immuunsüsteemi.

Soolaravi pole soovitatav ägedalt kulgevate infektsioonide korral, millega kaasneb palavik, inimestele, kellel on olnud pahaloomulisi kasvajaid, ägedas staadiumis kopsuhaiguste, kopsutuberkuloosi põdenute ning raske südamepuudulikkuse ja kõrgvererõhutõve korral.

8.2.5. Kalateraapia

Kalateraapia on nahahooldusprotseduur, mille käigus kalad puhastavad ja koorivad nahka (klient loputab jooksva vee all jalad ning paneb jalad *garra rufa* kaladega täidetud spetsiaalsesse vanni 15-30 minutiks). Ohutusnõuded antud protseduuri teostamiseks puuduvad.

9. Kokkuvõte

Terviseameti poolt 2011 aastal läbiviidud "Ilu- ja isikuteenuste terviseohutuse hindamise", sihtuuringu tulemused näitasid, et ilu- ja isikuteenuste valdkond vajab põhjalikku ülevaatamist ning õiguslikku reguleerimist ja täiendamist.

Sihtuuringu käigus külastati rohkem kui 100 ilu- ja isikuteenuste salongi, ülesandega välja selgitada teenuse pakkujate kvalifikatsioon, tarbijate teavitamine ees seisva protseduuri käigust, vastunäidustustest, võimalikest ohtudest ning viis kuidas teavitamist tehakse. Uuriti, milliseid tooteid kasutatakse teenuse osutamisel ning kuidas neid säilitatakse, milliseid seadmeid kasutatakse ja kas teenuseid osutatakse ohutult.

Uuringust selgus, et ilusalongides pakutakse palju erinevaid piiripealseid teenuseid, mille ohutus ei ole täpselt õigusaktidega reguleeritud. Lisaks erinevatele näo- ja kehahoolduse protseduuridele tehakse ilusalongides ka invasiivseid protseduure, mis võivad kuuluda tervishoiuteenuste alla (Botoxi süstid, dermafillerid). Samuti on salongides kasutusel laia valikuga seadmeid, millest enamus on turule toodud meditsiiniseadmetena. Seadmete paigaldamine, hooldamine ja kalibreerimine on teenuse osutaja kohustus.

Suurem osa teenuse osutajatest on kosmeetikud, küünetehnikud, maniküürijad ja pediküürijad, massöörid jt. Samas on salonge, kus töötavad ka meditsiinilise haridusega spetsialistid ning üksikud nendest on registreeritud Terviseameti tervishoiuteenuse osutajate registris.

Hariduse ja koolituse nõuded kosmeetiliste protseduuride teostajatele ei ole selgelt reguleeritud. Ilusalongides töötavad kosmeetikud, kes on õppinud nii 3 aastat, kui ka 2-4 kuud. Levinud on video- ning internetipõhised koolitused, mida ei saa aktsepteerida iluteenuse osutaja professionaalse kvalifikatsioonina.

Enamik iluteenuse osutajatest annavad kliendile infot nii protseduuri, vastunäidustuste kui ka võimalike ohtude kohta. Informatsioon vastunäidustuste või tüsistuste kohta on tavaliselt kättesaadav paber kandjal või veebilehtedelt. Salongides on olemas kliendilehed, kus vajadusel fikseeritakse kõrvalnähtud ja tüsistused.

Osa teenuse osutajaid teavitab kliente vastunäidustustest ning tüsistustest ainult suuliselt, aga on ka selliseid salonge, kus võimalikest tüsistustest ja vastunäidustustest üldse ei räägita, puuduvad kliendikaardid ja tervislikku seisundit ei dokumenteerita.

Tervisliku seisundi välja selgitamine on näiteks llusüstide tegemisel väga oluline. Enne protseduuri teostamist tuleks teenuse osutajal uurida kliendi tervislikku seisundit, varem esinenud või esinevaid haigusi, võimalikke probleeme näopiirkonna närvide või lihastega ja ravimite tarvitamist.

Ilusüste võivad teha ainult spetsialistid, kellel on vastav kvalifikatsioon ning dokumentaalselt tõestatud kompetentsus nii raviks kui ka vajaminevate vahendite kasutamiseks, sest tegemist on injektsioonse kontuurplastikaga, mis jääb ilukururgilise lõikuse ja kosmeetilise protseduuri vahel. Protseuur eeldab meditsiinilisi teadmisi naha ehitusest, näo ja kaela anatoomiast.

Ka teiste kosmeetiliste protseduuride teostamisel (keemiline koorimine, massaaž, solaarium, augustamine, tätoveerimine, tätoo eemaldamine jts) on oluline jagada informatsiooni vastunäidustuste ja võimalike kõrvalnähtude kohta.

Klientidele tuleks põhjalikumalt rääkida augustamise ja tätoveerimisega kaasneva võivatest ohtudest. Suurimateks ohtudeks on selliste protseduuride korral viiruslikud infektsioonid (HIV, B- ja C-hepatiit) ja nahavähk. Arvukate uuringute käigus on tõestatud, et tätoveeritud inimestel on üheksa korda suurem oht nakatuda C-hepatiiti.

Terviseameti andmetel oli ajavahemikul 2001-2011 Eestis ägeda B-viirushepatiidi haigetest 20 juhul riskifaktoriks tätoveering (ehk oletatav levikutee), mis moodustas 1,6% haigete üldarvust. Ägeda C-viirushepatiidi haigetel – 26 juhul ehk 2,3% samal ajavahemikul registreeritud haigete üldarvust.

Tätoveeringute tegemisel kasutatakse sageli isetehtud seadmeid. Mõned tätoo tegijad on omandanud vajalikud töövõtted omal käel (meistrilt meistrile).

Koorimisprotseduuride osas on oluline teenuse osutaja kvalifikatsioon. Kosmeetiku kvalifikatsiooniga võib teostada ainult pindmist koorimist. Sügavamate koorimisprotseduuride teostamiseks peaks olema vastav haridus (dermatoloog, plastiline kirurg). Eesti praeguse seadusandlusega ei ole antud asjaolu reguleeritud.

Kosmeetikud tegelevad ka hammaste valgendamisega kuigi nende kvalifikatsioon on selleks ebapiisav. Selgus, et eraldi kontrollimist vajaks ained, mida hammaste valgendamiseks kasutatakse. Hetkel kehtiva seadusandluse põhjal on vesinikperoksiidi kasutamine kosmeetikatoodetes lubatud koguses kuni 0,1%.

Alates 31.10.2012 jõustub sotsiaalministri 23.02.2007 määruse nr 21 muudatus, mis lubab müüa suuhooldustooteid vesinikperoksiidi sisaldusega koguses 0,1%-6%. Toote kasutamisele peab eelnema kliiniline läbivaatus ja seda tohib kasutada vaid ettenähtud sageduse ja perioodi vältel. Toote esmakordne kasutamine peab toimuma hambaarsti järelevalve all.

Solaariumi teenuse pakkumisel puuduvad aparate teenindaval personalil sageli vajalikud koolitused ja meditsiinilased teadmised. Solaariumi seansi pikkust määratakse ühtlaselt, arvestamata kliendi nahatüüpi, vanust ja vastunäidustusi. Infomaterjale, kust teenuse kasutaja saaks teavet teenusega kaasneva võivate ohtude kohta enamasti pole. Teadusuuringud näitavad, et solaariumi küllastajatel on nahavähi tekkimise risk oluliselt kõrgem kui solaariumit mitte küllastavatel inimestel.

Iluteenuste osutamisel kasutusel olevad biotsiidid (desinfitseeriva toimega ained) peavad olema registreeritud Terviseametis (TA). Uuringu käigus avastati desinfitseerivaid aineid, mis ei ole registreeritud. Leidus salonge, kus desinfitseerivate ainete asemel kasutati kosmeetilist vahendit või pesuainet, millega vajaliku efekti saavutamine ei ole võimalik.

10. Järeldused

Ilusalongides pakutakse väga erinevaid piiripealseid teenuseid, mille ohutus ei ole täpselt õigusaktidega reguleeritud. Lisaks erinevatele näo- ja kehahoolduse protseduuridele tehakse ilusalongides ka invasiivseid protseduure, mis võivad kuuluda tervishoiuteenuste alla (Botoxi süstid, dermafillerid).

Kasutusel on laia valikuga seadmeid, mis kuuluvad sageli meditsiiniseadmete alla.

Suurem osa teenuse osutajaid on kosmeetikud, küünetehnikud, maniköörijad, pediköörijad, massöörid jt. Osades salongides osutavad teenuseid meditsiinilise haridusega teenindajad ning üksikud nendest on registreeritud tervishoiutöötajate registris.

Seadusandlusega ei ole praegu täpselt defineeritud, milliseid protseduure võivad teostada iluteenuste osutajad (Näiteks: kuna Botox on ravim, siis selle süstimist tohiks teha ainult meditsiiniharidusega spetsialist)

Enamik ilusalongides kasutusel olevatest seadmetest on turule toodud kui meditsiinilised seadmed, kuid kehtiv meditsiiniseadme seadus ei laiene meditsiiniseadmetele, mida kasutatakse ilusalongides ja seetõttu järelevalvet nende üle ei teostata.

Paljudes salongides ei räägita kliendile teenuse osutamisega kaasneva võivatest tüsistustest ja vastunäidustustest, puuduvad kliendilehed ja tervislikku seisundit ei dokumenteerita.

Sihtuuring näitas, et ilusalongides kasutatakse teenuse osutamisel retseptiravimeid (Botoxit, tuimestusvahendeid), mille soetamiseks saadakse retseptid kõrvalistelt isikutelt (tutvuste kaudu perearstide käest, tuuakse sisse teistest riikidest).

Kosmeetilised tooted keemilises koorimises (jt iluteenustes) vajavad edaspidist uurimist ning ka täiendavat kontrolli (sh kosmeetilised pliiatsid, tattoo värvid).

Uuring näitas, et desinfitseerivaid aineid kasutatakse mitteotstarbeliselt; nende abil ei ole võimalik saavutada püstitatud eesmärgi (steriliseerivat toimet). Mõned kasutatavatest ainetest ei ole registreeritud biotsiidiregistris. Seega ei ole võimalik hinnata, kas selliste ainete kasutamine on otstarbekas või mitte.

On levinud „gastrolööride“ praktika.

Teavitamist vajab seadusandluse muudatus, mis käsitleb hammaste valgendamiseks kasutatava peroksiidi sisaldust. Sotsiaalministri määruse nr 21 kohaselt (jõustub 31.10 2012. a) on 0,1% peroksiidi sisaldusega geelid lubatud vabas müügis, 0,1-6% peroksiidi sisaldusega geeli võivad kasutada ainult hambaarstid või patsiendid nende otsese järelevalve all, kui on tagatud samaväärne ohutustase. Alles seejärel võib geeli lubada tarbijale kasutustsükli lõpetamiseks.

Tätoveeringu-, augustamis- ja solaariumiteenus vajab nõuete kehtestamist.

Kehtiva sotsiaalministri määruse nr 86 solaariumiteenust käsitlev osa on liiga üldsõnaline, sätestades ainult solaariumide kasutamise hügieenireeglid, jättes määramata kiirusdoosi ja normeermata UVA ja UVB spektrid. Eestis ei ole kehtestatud solaariumide UV-kiirguse võimsusvoo tiheduse piirnorme. Peab kaaluma ka vanuseliste piirangute kehtestamist solaariumite kasutajatele.

11. Ettepanekud

- 11.1 Selgelt on vaja eristada, milliseid protseduure võib teha iluteenuse osutaja.
- 11.2 Reguleerimist vajavad hariduse ja koolituse nõuded kosmeetiliste protseduuride teostamiseks.
- 11.3 Arutamist vajab ilusalongide ning protseduuride nimetustes tervisealastele väidetele, raviasutustega sarnastele väidetele ning tervist parandavatele omadustele viitamine (näiteks sõnade „Tervisekeskus“, „Kliinik“, „ravi“ kasutamine). Hetkel olev olukord võib tarbijat kergelt eksitada.
- 11.4 Kaalumist vajab meditsiiniseadmete seaduse volituse laiendamine kosmeetiliste protseduuride teostamisele.
- 11.5 On vaja kehtestada nõuded iluteenuste osutamisel klientide tervisliku seisundi ning võimalike tüsistuste fikseerimise kohta.
- 11.6 Kontrolli alla tuleb võtta ilusalongides kasutatavad ravimid.
- 11.7 Tuleks korraldada täiendav uuring iluteenuste osutamisel kasutatavate kosmeetiliste toodete kohta.
- 11.8 Tõhustada tuleb järelevalvet iluteenuste osutamisel kasutatavate desinfitseerivate ainete üle
- 11.9 Uued nõuded hammaste valgendamisel kasutatava H₂O₂ osas vajavad täiendavat informeerimist.
- 11.10 Tätoveeringu-, augustamise- ja solaariumiteteenuse suhtes on vaja kehtestada miinimum ohutusnõuded.
- 11.11 Ettepanek piirata solaariumite kasutamist vanuseliselt (vanuses alates 18.) Piirata solaariumite reklaami või keelata reklaamides viidatavale tervislikule/kasulikule toimele?

Muutmist vajavad:

1. Sotsiaalministri 20.12.2000.a määrus nr 86 „Tervisekaitse nõuded ilu- ja isikuteenuste osutamisele“.
2. Meditsiiniseadme seadus
3. Reklaamiseadus?
4. Vajalik on töötada välja iluteenuste ohutuse teemalised infolehed nii tervishoiuteenuse osutajate kui ka tarbijate informeerimiseks.

12. Kasutatud kirjandus

1. Sotsiaalministri 20.12.2000. a määrus nr. 86 „Tervisekaitseõuded ilu- ja isikuteenuste osutamisele“
2. Topical report injectable products to fill wrinkles, Afssaps (June 2011)
3. Artificial tanning sunbeds, risks and guidance. WHO (2003)
4. Solaariumiteenuse tervisekaitsealased aspektid, N. Šubina (2003)
5. The Scientific Committee on Consumer Products (SCCP). Public consultation on a preliminary opinion on hydrogen peroxide in tooth whitening products, January 2005.
6. Gümnaasiumiõpilaste teadlikkus augustamise ja tätoveerimise kahjulikkusest, K.Mihkra, 2010.
7. Gümnaasiumiõpilaste teadlikkus keha augustamisega seonduvatest ohtudest ja tervisekäitumine augustamisel, R Saaremõts, 2010.
8. www.raviminfo.ee
9. [Botox product information](#)
10. [Parliamentary questions on cosmetic products](#)
11. [plastic surgery estonia](#)
12. [restylane-filler](#)
13. [hammaste valgendamine](#)

Koostajad: Jelena Tomasova, Leena Albreht, Olga Gurjanova.

Uuringus osalesid:

Helen Vabar,

Terviseameti Kemikaali- ja teenuseohutuse büroo,

Tervishoiuosakond

Meditsiiniseadmete osakond

Terviseameti talitused (Põhja, Lõuna, Lääne, Ida)

13. Lisad

Tabel 2 Ilusüstide ning mesoteraapia protseduurides kasutatavad preparaadid

AINE	TOOTJA	SÄILITAMINE
Botox	Allergan Inc (USA)	Külmkapis (2 ^o - 8 ^o C)
Restylane Vital (valmissüstlad)	Q-Med, Rootsi	toa temperatuuril
	Q-Med Esthetics	külmkapis
Princess Rich, Restylane Vital Light, Dermaheal valmisampullid ja steriilsed flakoonid	Croma, Q-Med AB, Dermaheal, Brandwell, Austria	toa temperatuuril
Snail AS, Lipoceutical-i tooted	Ses Derma	toa temperatuuril
Radiesse	Merz Aesthetics	Külmkapis
CTF-135, Metabolites, Embrioblast, Achyali, Lipotrofin	Laboratoires Filorga	Külmkapis
Dermaheal	Caregen CO. LDT; Korea	külmkapis
	Dermaheal, Korea	Toatemperatuur, mõnes salongis 2 päeva avatult toatemp.
Sadea	Axomem, Itaalia	2 ^o - 25 ^o C
Leim C vitamiiniga	Leim, Itaalia	2 ^o - 25 ^o C
NSTF 135 kokteil+vitamiinid	Filorga, Prantsusmaa	2 ^o - 25 ^o C
Stylage täidetud süstlad	Vivacy, Prantsusmaa	toatemp. 2 ^o - 25 ^o C
Clinicare seerum	Dermaheal, Korea	toatemp. 2 ^o - 25 ^o C
Peptiid maskid	Dermaheal, Korea	toatemp. 2 ^o - 25 ^o C
Hair Care	Merz, Saksamaa	toatemp. 2 ^o - 25 ^o C
Cytocare 502;516;532	Revitacare, Prantsusmaa	24 tundi külmkapis
Varioderm	Adoderm, Saksamaa	toatemp. 2 ^o - 25 ^o C
IT pharma tooted	DBB grupp maaletooja	toa temperatuuril
Dmae, phosphatidylcholine	Hispaania (DBB grupp)	toa temperatuuril, osa külmkapis
Skin rejuvenating solution, hyalyronic acid skin rejuvenating	Itaalia	

Tabel 3 Uuringu käigus avastatud ja salongides kasutusel olevad desinfitseerivad ained

	Kaubanduslik nimetus	Registreeritud biotsiidiregistris(jah/ei)	Kommentaar
ILUSÜSTID, MESOTERAAPIA	Dentrio des vahend	ei	ei leitud biotsiidi registrist
	Cutasept	jah	
	Cutasept F	jah	
	Gutasept	ei	ei leitud biotsiidi registrist
	Bacillol,	jah	
	Asept spray (meditsiiniseade, mis sisaldab biotsiidi)	jah	
	Chemisept	jah	
	Chemisept G	jah	
	Chemisept IR	jah	
	Sterillium,	jah	
	Octenisept,	jah	
	Purifying cleanser 7	ei	kosmeetikatoode
	Degreasingsolution sd	ei	detergent (pesuvahend)
	Alcohol prepr. (70%)	ei	ei leitud biotsiidi registrist

Tabel 4 Keemilisel koorimisel kasutatavad preparaadid

Nimetus	Tootja	Säilitamine
Melaspeel (R, KH), Sesglicopeel, Pyruvic peel	Mediderma	toatemperatuuril
Skin Tech Easy Phytic Solution, Skin Tech Easy TCA	Skin Tech	toatemperatuuril, pimedas
Glicopeel, Soin Aux A.H.A 15%, Argipeel (pindmine koorimine), Ferulac peel (keskmise koorimine)	Ses Derma CO, Academie	toatemperatuuril
Gel Detergente PHA- AHA (hape), Bioline toonik	Bioline, Itaalia	2°C -25°C
Detergente 5%, Crema Lenitiva, AHA 35%, AHA 7%Glycol Acid	Regenyal, Itaalia	2°C -25°C
Ilux firma tooted	pole võimalik identifitseerida	toa temperatuuril
Skin Ret.fluid, Hydra gel, Firming gel, Enzyme peeling	Adoderm, Saksamaa	2°C -25°C
Spetsiaalpreparaat nr.1, sisaldab vesinikeroksüüdija glükoolhapet	Hjeronymos	jahedas (külmkapp)
Lipo Ceutical kreem	Aesthetic Dermal, Hispaania	2°C -25°C
Gigi SNC	Gigi, Iisrael	2°C -25°C
Skintech TCA 50%	Hispaania, Itaalia	toa temperatuuril
Lipo centical	Hispaania	toa temperatuuril
T.C.A., melaspeel R, mandlihape	Hispaania	toa temperatuuril
Glükoolhapped,alkoholipõhised happed	Hispaania	toa temperatuuril
Tellitakse teisest salongist	Hispaania	toa temperatuuril
Danne	USA	toa temperatuuril
BDR happekoorimis süsteem	Saksamaa	toa temperatuuril

Tabel 5 Tätoverimisel kasutatavate tooted

Nimetus	Tootja
Tattoo artist, Max, Zuper Z, Kuro Sumi	Jaapan
Classic Color Systems	Austraalia
Intenze; Millennium colorworks eternal luk	USA
bloodline, max	Saksamaa
Biotouch	Korea
püsimeigi värvid	Sveits
Moshealul värvid ; Jet- France	Prantsusmaa

Tabel 6 Uuringu käigus avastatud ja salongides kasutusel olevad desinfitseerivad ained

	Kaubanduslik nimetus	Registreeritud biotsiidiregistris(jah/ei)	Kommentaar
TATTOO, PÜSIMEIK	Chemisept SPRAY Lot nr 170711	jah	
	Chemisept IR	jah	
	Chemisept HF	jah	
	REMI 50 OÜ Besur	jah	
	Antiseptinen liuos	ei	ei leitud biotsiidi registrist
	REM65,	jah	
	Remal 8,	jah	
	REMMI30	jah	
	Gutasept	ei	ei leitud biotsiidi registrist
	Cutasept	jah	

Tabel 7 Uuringu käigus avastatud ja salongides kasutusel olevad desinfitseerivad ained

MUUD TEENUSED	Kaubanduslik nimetus	Registreeritud biotsiidiregistris(jah/ei)	Kommentaar
ultraheli näohooldus	chemisept	jah	
ultraheli näohooldus	chemisept IR	jah	
näoprotseduur ultraheliga	desinfitseeriv vahend	ei	ei leitud biotsiidi registrist
ultratone protseduur	septoderma Haut-desinfektant	ei	ei leitud biotsiidi registrist
rõhksurve teraapia	gutasept.	ei	ei leitud biotsiidi registrist
RF-teraapia	96% piritus	ei	ei leitud biotsiidi registrist

Tabel 8

	Salongide arv ja osakaal kontrollitud salongide arvust, %				
	Kontrollitud	Info vastunäidustuste ja tüsistuste kohta on kättesaadav	Körvalnähtude ja tüsistuste fikseerimine kliendilehel	Teenuse osutajad, kes omavad med. haridust	Teenuse osutajad, kes on THTO registris
Ilusüstid, mesoteraapia	29	26 (89%)	27 (93%)	10 (34%)	4 (14%)
Keemiline koorimine	33	25 (75%)	29 (88%)	4 (12%)	4 (12%)
Hammaste valgendamine	2	1	2	0	0
Massaažid ja epilatsioon	56	51 (91%)	55 (98%)	8 (14%)	3 (5%)
Tätoveerimine ja selle eemaldamine	14	12 (85%)	6 (43%)	1	0
Muud teenused	24	14 (58%)	14 (58%)	11 (46%)	0